

אהל מחברת נו"ן

עמם (שם י ו) • לשון מבטא הם. ויתכן להיות מנורחם בעד החלון נשקפה וחיבב (שופטים ה כח) וישבות הנון מהמלה כיתר המלים • השני, ומלא פני חבל תנובה (ישעיה כו ו) עור ינובון בשיבה (תהלים צב פו) חיל כי ינוב (שם סב יא) ותירוש ינובב (זכריה טו ז) •

נבחה לא יוכלו לנבח (ישעיה נו י) ולא נודע אם הנון יסוד אם אין •

נבל • מתחלק לב' מחלקות: האחד, נבל יין (ש"א י ג) כל נבל ימלא יין (ירמיה יג יב) ונבלי שמים מי ישיכב (איוב לח לו). ענין נארות הם • השני, נבל עשור (תהלים לג ב) כנור נעים עם נבל (שם פא ג) המית נבליך (ישעיה די יא) כלי זמר הם •

השלישי, נבלה וטרפה (ויקרא כב ח) נבלתי יקומן (ישעיה כו יט) או נבלת חיה שמארה (ויקרא ה ב) כמשמעות •

ננב • מתחלק לב' מחלקות: האחד, ערי הנגב (ירמיה יג יט) צפונה ונגבה (בראשי' יג יד) מלך הנגב (דניאל יא ה) רוח דרומי הוא •

השני, כי ארץ הנגב נתחני (יהושע טו יט) כאפיקים בנגב (תלים קכו ד) כסופות בנגב לחלוף (ישעיה כא א) לשון יבשת הם, וכמהו בלשון ארמית חרבו המים (בראשית ח יג) נגיבו מיא (ה"א) •

נגד • מתחלק לב' מחלקות האחד, אך נגד ה' משיחו (ש"א פז לו) נגדך כל תאוהי (תלים לח י) וחשב מנגד (בראשית כא טו) כענין מול • השני, נגיד ומצודה לאומים (ישעיה נח ד) כי נגידים אדבר (משלי ח ו) כמו נגיד אקרבונו (איוב לא לו). ענין משרה הם •

נגן • על נגינת (תהלים סא א) קדמו שרים אחר נוגנים (שם סח כו). ענין זמירות הם •

נדך • לכל זונות יחנו נדה ואתה נתת את נדניך (יהוקאל פז לב) ענין אתנן המה רכט) •

נא • נאד נאם נאץ נאק, נב נבח נבל • נגב נגד נגן • נד נדבך נדן • נהג נהל נהק נהר • נו נול, נוס, נח נהל נחם נחר נחש, נשף, נך נכאת נכד נכח נכס נכר • נל נם נמל נמר • ניץ, נ, נס, נע נעל נעם נער, נף נפך נפש, נץ נצח נצר, נק נקר, נר נרד, נשכה נשם נשר, נחב נחח נחר •

נא • מחולק לב' מחלקות: האחד, דבר נא (שמות יא ב) שמעו נא (במדבר יב ו) שלח נא (שמות ד יג) •

השני, הניא מחשבות עמים (תהלים לג י) ואם הניא אביה אתה (במדבר ל ו) שמן ראש אל יניא ראשי (תלים קמא ה) ולמה חניאון (במד' לב ז) ויתכן להיות מנורחם אל תאכלו ממנו נא (שמות יב ט) •

השלישי, מה נאור על ההרים (ישעיה נב ז) נאור לחיך (שיר א י) הנהו והמעננה (ירמי' ו ב) •

נאד • את נאור החלב (שופטים ד יט) כנאד בקיספור (תהלים קיט פג) ואלה נארות היין (יהושע ט יג) שימה דמעתו בנאדך (תהלים נו ט) • ענין נבלים המה •

נאם • נאם הגבר (משלי ל א) וינאמו נאם (ירמיה כג לא) נאם פשע לרשע (תלים לו ב) • ענין מלל הם •

נאף • ונאפופיה מבין שדיה (יהושע ב ד) האשה המנאפת (יהוק' פז לב). לשון זנונים הם •

נאץ • כי נאצו האנשים הלאה (במד' פז לו) כי נאץ נאצרת (ש"ב יב יד) שמעתי ארנ כל נאצותיך (יהוקאל לה כב) לשון חרף המה רכט) •

נאק • וישמע אלהים את נאקתם (שמות ב כד) מעיר מתים ינאקו (איוב כד יב) • לשון שצע הם •

נב • מתחלק לב' מחלקות: האחד, בורא נב שפתים (ישעיה נו יט) פי צדיק ינוב חכמה (משלי י לא) ויכל מהתנבורת (ש"א י ג) והתנבירת

המבאר

רכט) רש"י על כנס כנר מי הם [תלים לו ג] אמר • כנר לשון נובח וכן פי' מנחם ע"כ, ולפי' חסר כאן מחלקה שנית •

רכט) בתהלים י' ג' הביא רש"י על רבוצע בוך נאץ • נאץ כסו חרף • וכן כל לשון נאץ כף פתר מנחם ע"כ •

השלישי, מניחה היא שלוחה (ברא' לב יח) וכל קרבן מנחחך (ויקרא ב יג) * ענין שי המה * הרביעי, לך נחה ארת העם (שמות לב לד) ונחני בדרך עולם (תלים קלש כד) לנחותם הדרך (שמות יג כא) *

נחל * מתחלק לב' מחלקות: האחד, נחל ווד (דברים ב יג) פרץ נחל מעם גר (איוב כד ד) אחי בגדו כמו נחל (שם ו טו) מנחל בדרך ישתה (תלים קי ז) *

השני, נחלת ה' בניס (שם קכז ג) כי לא נחלה אחם (במדבר לב מש) ונחל ה' (זכריה ב טו) * ענין מורשה הם *

נחם * מתחלק לב' מחלקות: האחד, נחמו נחמו עמי (ישעיה מא) וינחם אותם (בראש' נ כא) כוס נחומים (ירמיה פו ז) ובירושלים תנחמו (ישעיה סו יג) *

השני, וינחם ד' כי עשה את הארם (בראש' ו ו) כי נחמתי כי עשיתם (שם ו ז) וכן אדם ויתנחם (במדבר כג יט) נחם יסתר מעיני (הושע יג יד) כי נחמתי (רות ב יג) נחמתי כי המלכתי (ש"א פו יא) *

נחור * הוד נחור אימה (איוב ל כ) מנחוריו יצא עשן (שם מא יב) ראוי להיות ענינו מאפיו יצא עשן *

נחש * מתחלק לב' מחלקות: האחד, נחשתי ויברכני ד' (בראש' ל כז) כי נחש ינחש (שם מו טו) מעונן ומנחש (דב' יח ח) * ענין קסם הוא * השני, נחשת קלל (יחזקאל א ז) אבם בשרי נחוש (איוב ו יב) לנחשתים הנשו (ש"ב ג לד) * השלישי, נחש שרף ועקרב (דברים ח טו) מין צפעון ושפיפון *

נחף * מתחלק לב' מחלקות: האחד, נחף ושחלת (שמות ל ד) מיני סמים [נ"ב בשמים] * השני, הנשפיות והשרות (ישעיה ג יט) מיני עדי הם *

נך * נכה רגלים (ש"ב ד ד) נכאו מן הארץ (איוב ל ח) החגו אך נכאים (ישעיה פו ז) ובידו אנך (למא) (עמוס ז ז) דוגני שם אנך (שם ז ח)

נדבך * נדבכין די אנן גלל * ונדבך די אע חדת (עזרא ו ד) * לשון כתלים וקירות הם *

נדן * ושב חרבו אל נדנה (דה"א כא כו) * כמו אל תערה (ל) *

נהג * כי מרחמם ינהגם (ישעיה מט י) הוא ינהגנו על מות (תהלים מח פו) וחמנהגה כמנהג יהוא (מ"ב פ כ) *

נהל * מתחלק לב' מחלקות: האחד, וינהלם בלחם (בראשית מו יז) אתנהלה לאמי (שם לג יד) אין מנהל לה (ישעיה נא יח) על מי מנוחות ינהלני (תלים קכ ב), ענין מנהג *

השני, ובכל הנהלולים (ישעיה ז יט), מיני קמשונים הם *

נהק * הניקה פרא עלי דשא (איוב ו ח) * **נהר** * מתחלק לב' מחלקות: האחד, נהר פלגיו (תהלים מו ד) נהרו נחלי רבש וחמאה (איוב כ יז) *

השני, ונהרו אליו כל הגוים (ישעיה ב ב) ונהרו אל סוב ד' (ירמיה לא יב) הבישו אליו ונהרו (תלים לד ו) אל תושע עליו נהרה (איוב ג ד) את המנהרות אשר בהרים (שופ' ו ב) נהרו ושכלתנו (דניאל ה יא) ונהורא עמה שרא (שם ב כב) * ענין מאור הם *

נו * נוה משולח (ישעיה כו י) אל נוה איתן (ירמיה מט יט) ונות בית (תלים סה יג) * לשון מעון הם *

נול * ובתיכון נולי יתשמון (דניאל ב ח) * ענין מנף ומחוראות הוא *

נום * נום זהב (בראש' כו כב) ויהי כראות את הנום (שם כד ל) ונזמי האף (ישעיה ג כא) ענין עגולים הם *

נוח * מתחלק לב' מחלקות: האחד, בהניח ר' אלהך (דברים כה יט) יסר בנך ויניחך (משלי כט יז) למען ינוח (שמות כג יב) כי לא ינוח שבמ הרשע (תהלים יב ג) * לשון מרוצת המה * השני, ועתה הניחה לי (שמות לב י) ויניחהו בגן עדן (בראשית ב טו) לא הניח לאיש לעשקם (דה"א טז כא) * כמו לא עזב *

המבאר

[רל] עין לעיל בשרש דין צד 65. רלמא עין לעיל שרש א נך צד 28 כי יתכן להעמיד גם האלף להיות יסוד.

נס • מתחלק לב' מחלקות : האחד, ונס אל אחת מן הערים (דברים כ מב) ומנוס אנד מנהם (איוב יא ב) • ענין מברח המה • השני, ושיים ארתו על נס (במדבר כא ח) ונשא נס (ישעיה ה כו) •

השלישי, נתח ליריאת נס להתנוסס (תלים ס ו) אבני נזר מתנוססות (זכריה ט פו) ד' נסי (שמות יז פו) ד' עזי ומעזי ומנוסי (ירמי' סו יט) ואבד מנוס מקל רלי' (עמוס ב יד) ענין פלא המה •

נע • מתחלק לב' מחלקות : האחד, נוע תנוע ארץ כשכור (ישעיה כו כ) וינע לבבו ולבב עמו כנוע עצי יער (שם ו ב) והניעותי בכל הַגּוֹיִם כאשר ינוע בכברה (עמו' ט פ) לשון פלשול המה • השני, ובמנענעים ובצלצלים (ש"ב ו ה) כלי זמר המה, ויחנן להיות מגזרת העליון ומיסודתה ונקראו מנענעים מוסב למפעל רלה) •

נעל • מתחלק לב' מחלקות : האחד, נעליכם ברגליכם (שמות יב יא) של נעליך (שם ג ה) על ארום אשליך נעלי (תלים ס י) וחלצה נעלו (רב' כה ט) וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבשו וינעלו (דה"ב כח פו) •

השני, ויסגר דלתות העליה בעדו ונעל (שופ' ג כג) דלתות העליה נעלות (שם ג כד) על כפות המנעול (שיר ה ה) ברול ונחשת מנעליך (דברים לג כה) לשון מסגר המה •

נעם • נעמת לי מאד (ש"ב א כו) נשעי נעמנים (ישעיה יז י) ובל אלהם במנעמיהם (תלי' קמא ד) כי נעמה (בר' מט פו) ענין הדר הוא •

נער • מתחלק לב' מחלקות : האחד, וינער ד' (שמות יד כד) ונער פרעה (תהלים קלו פו) וינערו רשעים ממנה (איוב לח יג) התנערי מעפר (ישעיה נב ב) והיה החסן לנערת (שם א לא) כאשר ינחק פתיל הנערת (שופטים סו ט) גם חצני נערתו • • • ככה ינער האלהים • • • נעור ורק (נחמיה ה יג) נוער כפיו מתמך בשחר (ישעיה לג פו) •

השני, נער קטן (מ"א ג ז) עני אני וגוע

נאספו עלי נכים רלב) (תלים לה פו) •
נכאת • נכאת וצרי ולש (בראשית לו כד) ויחנן להיות מגזרתו, ויראם את כל בית נכחה (מ"ב כ יג) •

נכד • ולניני ולנכדי (בראשית כא כג) ונין ונכד (ישעיה יד כב) בני בניי הם •

נכח • כי נכח עיני ד' (משלי ה כא) עיניך לנכה ויבשו (שם ד כה) הלך נכחו (ישעיה נו ב) לא נודע אם הנו"ץ יסוד אם אין •

נכס • בנכסים רבים (יהושע כב ח) עושר ונכסים (קהלת ה יח) ענין הון וממון הם •

נכר • מתחלק לב' מחלקות : האחד, בארץ נכריה (שמות כב כב) ונכרים באו שעריו (עזריה א יא) למס נכרי לא ימשל (שמות כא ה) ויתנכר אליהם (ברא' מב ז) למה זה את מתנכרה (מ"א יד ו) •

השני, נכר אתו אלהים בידי (ש"א כג ז) ואל תרא ביום אהדיך ביום נכרו (עזריה א יב) הלא איד לעול ונכר לפעלי און (איוב לא ג) •

נל • כנלוותך לבנר (ישעיה לג א) ולא ימדה לארץ מנלם רלי' (איוב פו כט) • ענין שלפזרת הם לפי הענין •

נס • נמו רעך מלך אשור (נחום ג יח) אבירי לב נמו שנתם (תלים עו ו) וקועים תלביש נומה (משלי כג כא) מעש תנומות (שם ו י) • לשון שנה ותדומה המה •

נמל • לך אל נמלה עצל (משלי ו ו) הנמלים עם לא עצום (שם ל כה) •

נמר • ונמר חברבורתיו (ירמיה יג כג) נמר שקר על עריהם (שם ה ו) כמשמעו •

נין • אמרו בלבם נינים יחד (תהלים עד ח) לפני שמש ינון שמו (שם עב יז) ונין ונכד (ישע' יד כב) •

נ • ולא תוננו איש את עמיתו (ויקרא כה יז) להונוחם (יהונקאל מו יח) לא יונה (שם יח ז) הונו כך (שם כב ז) ואחריו יהיה מנון (משלי כט כא) • ומהפותרים אשר מחברים אליהם העיר היונה (צפניה ג א) •

המבאר

רלב) לשון רש"י שם, ומנחם חברו כמו נכאים.
רלב) רש"י שם : מנלם תארוהם חיומת מחשבתם והוא כשת-
תיבות מן למ, ונכנתם כמו יומן להם המלך וכל ומנל' מטיעני.

רלב) הכתיב חזק הוספתי לפי תשובת דונש. ע"ש בתשובת
ס כו ס.
רלה) מוסב למפעל. כלומר שם התואר הנבנה מן הפעל.

- מנער רלו) (תהלים פח טז) חטאות נעורי
ופשעי (שם כה ז) *
- נף** • מתחלק לג' מחלקות: האחד, ינופק
ידו (ישעיה י לב) להנפה גרים בגשת שוא (שם
ל כח) הניפו יד (שם יג ב) • כמשמעו •
השני, נפת חטפנה (שיר ד יא) ונפת צופים
(תלים יש יא) נפתי משכני מר אהלים (משלי ז
יז) פתרונו הטיבותי משכני • ויתכן להיות מגורחו
גשם נדבות תניף אלהים (תלים סה י) •
השלישי, שלשת הנפת (יהושע יז יא) יפה
נוף (תלים מז ג) ענין מחלקות ופלכים הם לפי
הענין רלו) •
- נפך** • נפך ספיר ויהלם (שמות כח יח) אבן
שהם הוא •
- נפש** • מתחלק לב' מחלקות: האחד, נפש
כי תחטא (ויקרא ד ב) •
השני, שבת וינפש (שמות לא יז) וינפש בן
אמתך והגר (שם כג יב) ענין מנוח ומרגוע הוא •
- נץ** • ונוצצים כעין נחשת קלל (יחזקאל א ז)
ופועלו לניצוץ (ישעיה א לא) ענין שביבים המה •
- נצח** • מתחלק לד' מחלקות: האחד, עד
נצח לא יראו אור (תהלים מו כ) לנצח נצחים
אין עובר (ישע' לד י) ויחי עוד לנצח (תלי' מו י)
נצח ועולם וסלה ענין אחר להם •
השני, וגם נצח ישראל (ש"א טו כט) ואוריד
לארץ נצחם (ישעיה סג ו) ואומר אבד נצחי (איכה
ג יח) משובה נצחה (ירמיה ח ה) • ענין כח
ומעוז הם: •
השלישי, ויו נצחם על בניי (ישעיה סג ג) •
ענינו ויו דמם על בגדי, וההויה חלמר עליו •
הרביעי, למנצח על אילת (תלים כב א) למנצח
בננינותי (חבקוק ג יח) לנצח על מלאכת בית ד'

ותשלם מתברת הגון

המבאר

מורי אורי לשון נוף של אילן. ונקרא הר ציון יפה נוף כי הוא
הר החיים,

רלו) רש"י שם. עני אנו ננוע כנער. מירש מכם לשון
הביטח כמו נער כפוי וכו' ופת חביא מענין נערוה •
רלו) רש"י. ומכאן חבירו כמו שלשת רגפת. אבל דונש

אחל מחברת סמך

- סא** . סב סבא סבך סבל , סג סגד סגל סגן סגור , סד סדן סדר , סדור , סח סחב סחף , סחור סחישי , סך סכל סכן סכר סכה , סל סלח סלם סלע סלף סלק סלת , סס סמדר סמך סמל סמפוניא סמר , סנסן סנורים סנפיר , סס , סע סעד סעף סער , סח ססד ספה ספל ספן ספק ספר , סק סקל , סר סרב סרבל סריח סרן סרעף , סרת סתיו סתם סתור .
- סא** . סאה סלת (מ"ב ו א) כי כל סאין סאן (רלה) (ישעיה ט ד) בסאסאה (שם כו ח) וסאתים שעורים (מ"ב ו א) ענין מדה הם .
- סב** . סב דמה לך דודי (שיר ב יז) סב אל אחרי (מ"ב ט יח) הסבי עניך (שיר ו ה) לבעבור סבב את פני הדבר (ש"ב יד כ) והוא מסבות מתהפך (איוב לו יב) אנכי סבתי בכל נפש בית אניך (ש"א כב כב) סובב סבב הולך הרוח (קהלת א ו) מוסבת שם (במדבר לב לה) עד שהמלך במסבו (שיר א יב) . יסוד אחד לכלם .
- סבא** . סבאך מהול במים (ישעיה א כב) וכסבאם סבואים (נחום א י) ונסבאה שכר (ישע' נו יב) כי סבא ווולל יורש (משלי כג כא) סר סבאם (הושע ד יח) ענין שכירות המה .
- סבך** . בסבך בקרניו (בראשית כב יג) .
- סבל** . הסירותי מסבל שכמו (תלים פא ו) מתחת סבלות מצרים (שמות ו ו) ויסתבל החגב (קהלת יב ח) אלופינו מסבלים (תהלים קמז יד) כח הסבל (נחמיה ד ד) . לשון פורח הם .
- סב** . מתחלק לב' מחלקות : האחד , כספך היה לסגים (ישעיה א כב) כסף סיגים (משלי כו כג) היו לי בית ישראל לסיג (יהווקאל כב יח) . השני , והסג אהור משפט (ישעיה נט יד) נסגו אהור (שם מב יז) הנסוגים מאחורי ד' (צפניה א ו) מסיג גבול (דברים כו יז) . ענין אהורנית המה .
- סגד** . יסגד לו וישתחו (ישעיה מד יז) יסגד
- למו (שם מד טו) ולדניאל סגד (דניאל ב מז) לשון השתחוויה .
- סגל** . והייתם לי סגלה (שמות יט ה) ליום אשר אני עושה סגלה (מלאכי ג יז) וסגלת מלכים (קהלת ב ח) .
- סגן** . ויד השרים והסגנים (עזרא ט ב) סגניא ופחותא (דניאל ג ב) ענין נגידים .
- סגר** . יזיחו סגרת ומסגרת (יהושע ו א) על המסגרות (מ"א ז כט) וסגר פוּם אריותא (דניאל ו כג) היסגרוני בעלי קעילה (ש"א כג יא) ענין נעילה הם .
- סד** . מתחלק לב' מחלקות : האחד , מסדות חבל (ש"ב כב טו) יסור המונח (שמות כט יב) על ארץ יסרה (עמוס ט ו) יסרה ארץ (ישעיה מח ג) ענין אשיות המה (רלב) .
- השני , סוד ד' ליאיו (תלים נה יד) נוסדו יחד (שם ב ב) נמתיק סוד (שם נה טו) בהוסרם יחד עלי (שם לא יד) בסרם אל תבא (בראשית מט ו) ואת ישרים סודו (משלי ג לב) ענין רו הם .
- סדן** . סדן עשתה ותמכר (משלי לא כד) הגליונים והסדניים (ישע' ג כג) מיני בגדים המה .
- סדר** . צלמות ולא סדרים (איוב י כב) . כמשמעו .
- סדה** . מתחלק לב' מחלקות : האחד , אין שר בית הסדה (בראשית לש כג) ענין סוגר בית משטר .
- השני , שררך אגן הסדה (שיר ז ג) השביסים והשהרונים (ישעיה ג יח) וכמהו בלשון ארמי , והנה השמש והירח (ברא' לו ט) והא שמשא וסהרא [ת"א] .
- סח** . סחי וכאום (איכה ג מוה) ונסחתם מעל הארמה (דברים כח סג) יסח ד' (משלי טו כה) וסחיתיו עפרה (יהווקאל כו ד) ושמתם את משמרת הבית מסח (מ"ב יא ו) יתנסח אע מן ביתה (עזרא ו א) .

המבאר

אחר שאין חזיו והנ"ץ מעיקר התיבה וכל ע"ש . רלב"ו ניסח כאן כן וסוכן .

רלה) הביאר רש"י שם ח"ל: יש פורחין איתו לשון סאה ובה . אבל לפי פשוט לשון המקרא לא יחזק לפרש מפורתי

וגם בדרך נהשכל הלך (קהלת יג) סכלות
(שם י א) ודעתם יסכל (ישעיה מר כה) סכלים
(ירמיה ד כב) הסכלת עשו (בראשית לא כח) *

סכך • מתחלק לג' מחלקות : האחד, הסכך
נא עמו ושלם (איוב כב כא) הלאל יסכך גבר כי
יסכך עלימו (שם כב ב) ההסכך הסכנתי (במדבר
כב ל) • ענין חכך הם *

השני, ערי מסכנות (שמות א יא) לך בא אל
הסכך (ישעיה כב טו) ענין אוצרות הם •
השלישי, ותחי למכך סככת (מ"א א ד) בוקע
עצים יסכך במ (קהלת ט) ענין חמום •

סכר • ויסקרו מעינות (בראשית ח ג) יסכר
פי רובי שקר (תלים סג יב) וסכרתי את מצרים
(ישע' יד ד) כל עשי שקר אגמי נפש (שם יש י) •
לשון מסכר •

סכת • הסכת ושמע (דברים כו ט) •
סל • מתחלק ל' מחלקות : האחד, סל
המצות (ויקרא ח ב) סלי חרי (בראשית מ טו)
כבוצר על לסללות (ירמיה ו ט) •

השני, הסללות באו העיר (שם לב כד)
וישפכו סללה על העיר (ש"ב כ טו) • מיני כלי
קרב הם •

השלישי, מסלול ודרך (ישעיה לה ח) במסלה
נעלה (במדבר כ יב) סלו סלו (ישעיה נו יד) סלה
כל אבירי (איכה א טו) סלוה כמו ערמים (ירמיה
ג כו) ויסלו עלי ארחות אידם (איוב ל יב) מסתולל
בעמי (שמות ט ז) דרך לא סלולה (ירמיה יח
טו) • ענין רמיסה הם •

הרביעי, לא הסלה בכתם אופיר (איוב כח טו)
המסלאים בפו (איכה ד ב) • ענין ערך הם •
החמישי, סלסלה ותורומכך (משלי ד ח) סלו
לרכב בערבות (תהלים סח ה) אשרי אדם עונו לו
כך מסלות בלבנם (שם פו ד) ענין רוממות הם •
הששי, עוד יהלוך סלה (שם פד ה) נצח
סלה עולם ועד ענין אחד להם •

השביעי, סלון ממאיר וקוץ מכאב (יהו"ק כח
כד) סרבים וסלונים (שם ב ו) ענין קמשונים הם •
סלד • ואסלדה בחילה (איוב ו י) כמו ואשועה

סחב • אם לא יסחבום (ירמיה מש כ) בלואי
הסחבות (שם לח יב) סחוב והשלך (שם כב יט)
כמו משוך והשלך •

סחהף • משר סוחף (משלי כה ג) מדוע
נסחהף אבירך (י"רמ' מו טו) ענין כליין המה •
סחר • מתחלק לב' מחלקות : האחד, סחרת
יך (יהווקאל כו טו) שבו וסחרוה (בראש' לד י)
סחרים (שם לו כה) עבר לסחר (שם כג טו)
ומסחרו הרכלים (מ"א י טו) לשון ננעה המה •

השני, לבי סחרהו (תלים לח יא) סחרו אל
ארץ (ירמ' יד יח) צנה וסחרהו אמתו (הח' צא ד')
סחיט • ובשנה השנית סחיט (מ"ב יט כט)
צמחי ספחים, או ספחיו ספחים •

סך • מתחלק למחלקות ולענינים : האחד,
ויסך ברתים ים (איוב לח ח) סככים בננפיהם
(שמות כה כ) באברוהו יסך לך (תהלים צא ד)
והסך עלימו (שם ה יב) סכתה בענין לך (איכה ג
מד) כי אעבר בסך (תלים מב ה) ומגורתם, את
מסך הפתח (שמות לה טו) והמסכה הנסוכה
(ישעיה פה ז) והמסכה צרה (שם כח כ) אם
תארגי את שבע מהלפות ראשי עם המסכת (שופ'
טו ג) •

השני, נסכתי מלכי (תהלים ב ו) וסך לא
סכתי (דניאל יג) כי אם אסוך שמן (מ"ב ד ב)
וירחצת וסכת (רות ג ג) ממשח הסוכך (יהווקאל
כח יד) והכן הסוכך (נחום ב ו) • ומגורתם על
בשר אדם לא יסך (שמות ל לב) ואם על ירחיקנו
ויסך יקרבנו רמא) •

השלישי, ואת אפרת מסכת זהבך (ישעיה ל
כב) ענל מסכה (שמות לב ד) ספלי ונסכי צום
(ישעיה מח ה) כי שקר נסכו (ירמיה י ד) את
סנות מלככם (עמוס ה כו), ענין יציקה ומער •
ומגורתם, ויסק אתם לד' (ש"ב כג טו) ויבא שאול
להסך את רגליו (ש"א כר ד) אך מסך הוא את
רגליו (שופטים ג כד) •

הרביעי, וסככתי מצרים (ישעיה יש ב) ואת
איביו יסכך (שם ט י) •
סכל • סכל נא עצת אהיתפל (ש"ב טו לא)

המבאר

רמא) קשח לו לחבץ המאמר הזה. ואולי כוון לומר אם סכל
על ספוכה אל סוף יהיה פירושה יציקה מרחוק. ואם בלתי
סלת על פירושה כמו רחיצת בקיבור הדבר הנרחק.

רס) רש"י שם. ומכאן דברו לשון כליין וכן חבר מפור
סוחף. ודושה מפר סחף סוחף כמו ספר סועף כמו ססעה
מארה במעצרה (ישעיה לג) •

סס • מתחלק לג' מחלקות : האחד, וכצמר יאכלם סס (ישעיה נא ח) כמשמעו המרקיב צמר •

השני, סוס ורכבו (שמות טו א) • השלישי, וחור וסוס ועצור (ירמיה ד ז) כסוס עצור. כן אצפזף (ישעיה לח יד) •

סי • מתחלק לב' מחלקות : האחד, על פניו מסוה (שמות לד לג) ודגם ענבים סוהה (ברא' מ א) • ענין בגד הוא •

השני, מסוה ומריבה (שמות יז ז) אשר נסוני אבותיכם (תהלים צה ט) נסתם את ד' רפו (שמות יז ז) •

סע • מסעי בני ישראל (במדבר לג א) ויסיעו אבנים גדולות (מ"א ה לא) מרווח סעה מסער (תלים נה ט) וארון ברית ד' נסע (במדבר לג) חנית מסע ושריה (איוב מא יח) • כלי קרב הוא •

סעד • וסעדו לנכם (בראשית יח ה) ולחם לבב אנוש יסעד (תלים קד טו) סעד לבך פת לחם (שופטים יח ה) סעדני ואושעה (תלים קיט קיז) •

סעף • מתחלק לב' מחלקות : האחד, בסעפתיו קננו כל עוף השמיים (יהו' לא ו) מסעף פארה (ישעיה לג) • ענין דליות וסנסנים המה • השני, סעפים שנאלי (תהלים קיש קיג) על שתי הסעפים (מ"א יח כא) שעפי שיבוני (איוב כ ב) בשעפים מחזיונות לילה (שם ד יג) • ענין מזומות והרהורין •

סער • שער קשב (ישעיה כח ב) והנה רוח סערה (יחזקאל א ד) וסג'בוני נשערה מאד (תלים ג) וקדמנים אחזו שער (איוב יח כ) ענין אחד •

סף • מתחלק לח' מחלקות : האחד, ספו חמו מן בלהות (תלים עג יט) האף תספה (ברא' יח כג) ויש נספה בלא משפם (משלי יג כג) אסף אדם ובהמה (צפניה א ג) אסף אסיפם (ירמיה ד יג) • ענין כליון הם •

השני, למען ספורת הרוהה (דברים נט יח) לספות עוד (במדבר לב יד) ספו על זבחיכם (ירמ' ז כא) אל חוסף על דבריו (משלי ל ו) •

השלישי, סף השער (יחזקאל מ ו) בחזתי הסתופף בבית ה' (תלים פד יא) בתתם ספם את

בחילה רמב) ויתכן להיות מלשון ביצה הסולדת באור רמב) •

סלה • הסלה לכל עונכי (ההלים קג ג) • **סלם** • והנה סלם מצב ארצה (בר' כח יב) • **סלע** • מתחלק לב' מחלקות • האחד, סלעים

מחסה לשפנים (תהלים קד יח) עוליד אל הסלע (שם קלו ט) ובגנזקי הסלעים (ישעיה ז יט) ודברתם אל הסלע רפד) (במ' כ ח) ענין צורים • השני, וסלעו ממנור יעבור (ישעיה לא ט) יי' סלעי ומצדתי אתה (ש"ב כב ב) •

סלף • ויסלף דברי צדיקים (שמות כג ח) וסלף בה שבר ברוח (משלי טו ד) וסלף בנדים (שם יא ג) ענין מושג הם •

סלק • די סליקו מן לוחד (עזרא ד יב) • **סלת** • סלת תשים תעשה; אתם (שמות נט ב) קמח נקי רמב) •

סס • קח לך סמים (שמות ל לד) • מיני סמנים ומרקחים הם [ג'ו' מרקחת בשמים הם] • **סמדר** • והגפנים סמדר (שיר ב יג) • ענין פרח ונצה הם •

סמך • סמכוני באשישוה (שיר ב ה) סומך ד' לכל הנפלים (תלים קמה יח) לשון תמיכה • **סמל** • סמל הקנאה (יחזק' ח ג) ענין אליל • **סמפוניה** • פסנתרון סומפניא (דניאל ג ה) • מכלי הנגינות הוא •

סמר • מתחלק לב' מחלקות : האחד, תסמר שערת בשרי (איוב ד טו) סמר מפסחך בשרי (תלים קיש קכ) כילק סמר (ירמיה נא כו) • ענין רחיצה והנעה המה •

השני, ויחוקהו במסמרים (ישעיה מא ז) וכמשמורת נטועים (קהלת יב יא) וברזל לרב למסמרים לולתות השערים (דה"א כב ג) •

סנסן • אחזה בסנסניו (שיר ז ט) • ענינו ענפים וכפות • ויתכן להיות סנורת סנה •

סנורים • הכו בסנורים (בראשית יט יא) פקוח עינים בלא ראות •

סנפיר • סנפיר וקשקשת (ויקרא יא ט) • ענין ציצים הם •

המבאר

הוספדי לפי תשובתי דונש עיין שם תשובת סלעי. רמב) גם סלות האלה ק מ ת ג קי' אך נטוהת ויין היא. רמב) גם הכתוב הזה הוספתי לפי דונש תשובת ג מ ת ב

רמב) כמו ואשישוה בחילה לא נמצא רק בל"ו. רמב) קרוב למאמר רוח נמצא בנפח נ"ו: לובן ביצה סולד מן האור פי' רש"י מתייבש ומגלד. רמב) הכתוב הזה

השני, במלאות ספקו (שם כ כב) פשע בינינו יספוק (שם לד לו) אם ישפק עפר שמרון (מ"א כ י) כי חמה פן יסתך בשפק (איוב לו יח) *
ספר * מתחלק לד' מחלקות: האחד, מספר בני ישראל (הושע ב א) וספר הכוכבים (בראשית טו ה) אספרם מחול ירבון (תהלים קל"ח י) ענין מנין המה *

השני, ספר אהה למען תצדק (ישעיה מג כו) ויספר העבר (בראשית כו טו) * ענין הגדה השלישי, ואכתב בספר (ירמיה לב י) ויקרא ספרי המלך (אסתר ג יב) ועל ספרך כלם יכתבו (תהלים קל"ט טז) הלא בספרתך (שם נו ט) * הרביעי, נפך ספיר ויהלם (שמות כח י"ט) מעלפת ספירים (שיר ה יד) לבנת הספיר (שמות כד י) *

סק * אם אסק שמים (תלים קל"ח ח) להנסקה מן גבא והסק דניאל מן גבא (דניאל ו כד) פתורנו כמו הועל *

סקל * מתחלק לב' מחלקות: האחד, וסקלתו באבנים (דברים יג יא) סקל נבות וימת (מ"א כ א ד') לשון רגימה *

השני, סלו סלו המסלה סקלו מאבן (ישעיה סב י) ויסקלהו (שם סג ב) * לנקוחו מאבן *
סר * מתחלק לו' מחלקות: האחד, סירים סבוכים (נחום א י) נקול הסירים תחת הסיר (קהלת יו ו) * לשון קשונים המה *

השני, סיר נפוח (ירמיה א יג) את הסירות (שמות לח ג) בסירות הוצה (עמוס ד ג) שרת הסיר (מ"ב ד לח) * ענין רודים המה *
 השלישי, סר כנאם (הושע ד יח) סרו מדר (שמות לב ח) הכל סר (תלים יד ג) הנה דמשק מוכר מעיר (ישעיה יז א) ישח וסרת טעם (משלי יא כב) וסורי בארץ יכתבו (ירמיה יז יג) דרכי סורר (איכה ג יא) * ויחנך להיות סורר מגורת סירים סבוכים, כענין הנני שך את דרכך גסירים (הושע ב ה) *

הרביעי, ומסרות ערוד מי פתח (איוב לב ה) מוסר מלכים פתח (שם י"ב יח) ומוסרתך אנתק (נחום ג יג) איסירם כשמע לערחם יסו (הושע

ספי יחו' מג ה) וינעו אמות הספים (ישע' וד) * הרביעי, שם את ירושלם סף רעל (זכריה יב ב) וסבלתם בדם אשר בסף (שמות יב כב) משכב וספות (ש"ב יז כח) * ענין כלים וכפות *
 החמישי, סוף חבוש לראשי (יונה ב ז) לגור ים סוף (תלים קלו יג) את והב בסופה (במדבר כא יד) אשר הוביש ד' את מי ים סוף (יהושע ב ו) ענין מצולה המה *

הששי, ד' בסופה ובשערה (נחום א ג) כסופות בנגב (ישעיה כא א) כעבור סופה (משלי י כה) * ענין סער המה *

השביעי, גם תבן גם מספוא (בראש' כר כה) לחת מספוא לחמורו (שם מב כו) ענין בליל המה * השמיני, סוף דבר הכל נשמע (קהלת יב יג) ענין תכלית הוא, והם קרובים למחלקה הראשונה *
ספר * מספר בית האצל (מ"כ א יא) כמספר על היחיד (זכריה י"ב) ענין קינות הם *

ספח * מתחלק לג' מחלקות: האחד, ספחני נא (ש"א ב לו) ונספחו על בית יעקב (ישעיה יד א) תחת חרול יספחו (איוב לו) מהספחה בנהלת ד' (ש"א כו י"ט) *

השני, ושפת ד' (ישעיה ג יז) ולשאת ולספחה (ויקרא יד נו) מספחה (שם יג ו) *
 השלישי, את ספיה קצויד (שם כה ה) אכול השנה ספיה (מ"ב י"ט כ"ט) תשטף ספיהה עפר ארץ (איוב יד י"ט) *

ספל * בספל אדירים הקריבה (שופ' ה כח) *
ספו * מתחלק לנ' מחלקות: האחד, ושפני שמוני חול (דברים לג י"ט) בבתיכם ספונים (הגי א ד) וספון בארז (ירמיה כב יד) כי שם חלקת מחזק ספון (רברים לג כא) ויספן את הבית גבים (מ"א ו ט) קרוב מן צפון צפון וסכך ענין אחד *
 השני, ויונה יד אל ירכתי הספינה (יונה א ה) ספינה ואניה ענין אחד להם *

ספק * מתחלק לב' מחלקות: האחד, ספקו עלך נפים (איכה ב טו) ויספק את כפיו (במדבר כד י) וספק מואב בקיאו (ירמיה מו כח) תחת רשעים ספקם (איוב לד כו) ישפק עלימו (שם כו כג) ספקי כמו מחאו ענין אחד *

המבאר

רמז ורש"י שם: ומנחם פירש לשון קשר כמו ומיסרויחך אהיק, אבל דוגש פתר לשון יסורין כמו לסיירה אתכם וכי ע"ש

סרן • סרני מלשתיים (היושע יג א) ובעיני הסרנים לא טוב אתה (ש"א כס ו) וסרני נחשת (מ"א ז ל) רב וסרנים כמשמעו •

סרעף • ותרבינה סרעפתיו (יהזקאל לא ה) ענין סרעפים המה •

סרפף • חחת הסרפף יעלה היום (ישע' נה יג) •
סר • ויסת את דוד (ש"ב כד א) פן יסיתך (איוב לו יח) פן יסית אתכם חזקיהו (ישעיה לו יח) ותסיתני בו (איוב ג ג) • ענין פתוי הם • אף הסיחך מפי צר (שם לו טו) ויסיתם אלהים (דה"ב יח לא) כמשמעו [וישיאם] * אלהים, הם קרובים לעליונים, אבל הענין ירחיקם כמעש •

סרן • כי הגדה הסתו עבר (שיר ב יא) • לשון חורף הוא •

סרתם • כל סרתם לא עכמוך (יהזקאל כח ג) ובסתם חכמה תודיעני (תלים נא ח) כי סרתים וזרהמים (דניאל יב ט) סתמום פלשתיים (בראשית כו טו) שחתם תפליז (איכה ג ח), לשון סתר המה •

סתר • מתחלק לב' מחלקות: האחד, דבר סתר לי אלק (שופטים ג יט) יהי עליכם סתרה (דברים לב לד) ולמחסה ולמסתור (ישעיה ד ו) • השני, וביתה דנה סתרה (עזרא ה יב) ענין חורבה היא •

(* המלה הזאת משוּבשת בל"ו ותוספתיה לפי הענין •

ז יב) • ענין קשר המה •

החמישי, יסר יסרני יה (תלים קיח יח) ויסרני מלכת ברוך העם (ישעיה ח יב) הרב עם שדי יסור (איוב מב) וכננידו שר הלויים במשא יסור במשא כי מבין הוא (דה"א טו כב) ענין תוכחות המה •

הששי, אסורה נא ואראה (שמות ג ג) כי סר לראות (שם ג ד) סורה אדני סורה אלי (שופטים ד יח) אכן סר מר המות (ש"א פו לב) ויסורו אליו (בראשית יט ג) יסור שמה לאכל (מ"ב ד ח) ויסר אליה (שופטים ד יח) כמשמעו ויש אליה •

השביעי, כי נפחה סררה סרר ישראל (הושע ד טו) כי דבר סרה (דברים יג ח) אך סוררים (תלים סח ז) על דגן ותיושו יתגוררו יסורו בי (הושע ז יז) ענין מרדות המה •

סרב • כי סרבים וסלונים (יהזקאל ב ו) • ענין מרדות •

סרבלי • נסתו בסרבליהון (דניאל ג טא) • ינין מלבוש •

סרה • וסרה העוף (שמות כו יב) סרויה סבולים (יהזקאל כג טו) סטרחה על אחרי המשכן (שמות כו יב) וסר מרחה סרוחיים (עמוס ו ז) יהיה סרוח (שמו"ו כו יג) ענין עודף ויותרת המה •

ותשלם מחברת הסמ"ך

אחל מחברת עי"ן

אם ימלאו העבים (קהלח יא ג) ענין גשם: השני, ועב עץ (יהזקאל מא כה) וצלעות הבית והעבים (שם מא כו) •

השלישי, קסני עבה (מ"א יב י) שמנת עבית כשית (דברים לב טו) במעבה האדמה (מ"א ז טו) בעבי גבי מגיניו (איוב קו כו) ועביו ססח (מ"א ז כו) • כמשמעו •

עבד • עבד ואמה (ויקרא כח מד) ועבדך שש שנים (דברים טו יב) עבדת עבד (ויקרא כה לט) לעבד עבדת עבדה (במדבר ד טו) ועבדה רבה (בראשית כו יד) •

עבש • מתחלק לב' מחלקות: האחד, לא

עב • עבד עבש עבר עבש עבת, עב עבש עגל עגם, עד עין ערף עדר ערש, עו עור עות, עז עזב עוק עור, עש עטן עמף עמר עמש, עכס עכר. על עלג עלז עלט עלם עלם עלח עלץ עלק, עם עמד עמל עמס עמק עמר עמרת, ען ענב ענג ענר ענף ענק ענש, עם, ע, עף עפל עפר, עץ עצב עצל עצם עצר, עק עקב עקד עקל עקר עקש, ער ערב ערג ערד ערך ערל ערם ערם ערף ערפל ערץ ערק, עש עש עשב עשן עשק עשק עשר עשר עשה עשחר, עת עתד עתק עתר •

עב • מתחלק לב' ענינים: האחד, עבים סחר לו (איוב כח יד) בקר לו עבות (ש"ב כג ד)

חבא אל ביהו לעבט עבטו (דברים כד י) יוציא
 לך את העבט (שם כד יא) לא תשכב בעבטו
 (שם כד יב) ענין חבל המה *

השני, לא יעבטון ארחותם (ויאל ב ו)
 פתרונו לפי ענינו לשון עיקול הוא *

עבר * מתחלק לה' מחלקות: האחד, ויאמר
 אליהם עברי אנכי (וינה א ש) כי תקנה עבר עברי
 (שמות כא ב) כי לא כנשים המצרית העברית
 (שם א יט) בא אלי העבר העברי (ברא' לפי יו) *

השני, ויתעבר ד' בי מענכם (דברים ג כו)
 שמע ד' ויתעבר (תלים עח כא) מתעברו חוטאי
 נפשו (משלי כב) עבר מתעבר על ריב לא לו (שם
 כו יו) ליום עברות יבולו (איוב כא ל) יום עברדו
 היום ההוא (צפניה א טו) ועל עם עברתי אצונו
 (ישעיה יו) לשון קצף המה *

השלישי, בעבר הירדן (ברא' ז י) כל מעבר
 משה מוסדה (ישעיה ל לב) את מעבר יבק (בר'
 לב כב) בעברי פי פחת (ירמ' מח כח) ואת העם
 העביר אתו לערים (בראשית מח כא) שן הסלע
 מהעבר מזה (ש"א יד ד) כתובים משני עבריהם
 (שמות לב טו) ויעבר ברחוקות זהב (מ"א ו כא)
 ושלום היה לו מכל עבריו (שם ד כד) ואתן להם
 יעברום (ירמ' ח יג) וכל ישראל עברו את הורדתך
 (דניאל ט יא) כי עברתי ארץ פי ד' ואת דברך
 (ש"א טו כד) לא אוכל לעבר את פי ד' (במדבר
 כב יח) מעבירים עם ד' (ש"א ב כד) יסוד אחד

להם והענין מחלקם, ויתכן להיות סגורתם שורו
 עבר ולא יצעיל (איוב כא י) ויש סהפותרים אשר
 אומרים מלה. ואת משלשן משנה. וגם יתכן להיות
 מנורתם לא אוסיף עוד עבור לו (עמוס ז ח) גם ד'
 העביר חמאתך לא תמות (ש"ב יב יג) נשא עון
 ועבר על פשע (מכה ו יח) ומה לא תשא פשעי
 ותעביר את עוני (איוב ז כא) ענין אחד להם *
 הרביעי, כי לבעבור נסות אתכם (שמות כ
 כ) למען ייטב לי בעבורך (בראש' יב יג) לבעבור
 סבב את הדבר (ש"ב יד כ) בעבור ובגלל ולמען
 ענין אחד להם *

החמישי, ויאכלו מעבור הארץ (יהושע ה יא)

ענין תבואה הוא *
עבט * עבטו פדרות חחה מגרסתיהם (ויאל
 א יו) פתרונו לפי הענין *

עבת * מתחלק לב' מחלקות: האחד, עבתים
 חדשים (שופטים טו יג) וכעבות העגלה חמאה
 (ישעיה ה יח) אסרו חג בעבתים (תהלים קיח
 כו) בעבתות אהבה (יהושע יא ד) קצץ עבות
 רשעים (תלים קכט ד) *

השני, חתרת כל אלה עבתה (יהזקאל ו יג)
 וענף עץ עבת (ויקרא כג מ) והגדול דבר הותר
 נפשו הוא ויעבחה (מכה ז ג) *

עב * מתחלק לב' מחלקות: האחד, וענת
 שעים (יהזקאל ד יב) תענינה לענייהם (שם) ענת
 מצורת (שמות יב לפ) אם יש לי מעונ כי אם
 מלא כף קמח בכד (מ"א יו יב) * ענין חלה הם *
 השני, הלהן תעננה (רות א יג) *

השלישי, בהנפי לעני מעונ רסה) (תהלים לה
 טו) * ענין עכס הם *

עבב * מתחלק לב' מחלקות: האחד, ועבבי
 לקול בניים (איוב ל לא) והנך להם כשיר עבבים
 (יהזקאל לג לב) הללוהו במנים ועבב (תהלים קן
 ד) כלי זמר הוא *

השני, אל בני אשור עבבה (יהזקאל כג יב)
 ותעגבה עליהם (שם כג טו) *

עבל * מתחלק לה' מחלקות: האחד, עבל
 בן בקר (ויק' טו ב) עבלה יש-פיה מצרים (ירמ'
 טו כ) בעצלים בני שנה (מכה ו ו) לעגלות בית
 און (יהושע י ה) עצלים ישקון (שם יג ב) *
 כמשמעם *

השני, עבל סביב (מ"א ז כג) ושאלו שכב
 במעגל (ש"א כו ח) * ענין הקפה הם *
 השלישי, ועגילים על אונך (יהזקאל טו יב)
 עגיל וכמוז (במדבר לא ג) * מיני נזמים *

הרביעי, עבלה על שני הנשיאים (שם ז ג)
 עגלות ישראל באש (תהלים מו י) שש עגלת צב
 (במדבר ז ג) והעגלה באה (ש"א ו יד) מלאכת
 אופני גלגל המה *

החמישי, מעגל צדיק תפלים (ישע' כו ז) נעו

המבאר

רמז) רש"י הביא שם בשם ממוס לשון עונה קמנח וכן אם יש לי
 מעונ והוא במחלקה הא', ופוח חובא במחלקה ב' שהוא לשון עכס.

יעודד (תהלים קמו ט) *
 החשיעי, כי למועד מועדים וחצי (דניאל יב
 ז) עור חוון למועד (חבקוק ב ג) המלכים נועדו
 (תלים מזח ה) מן המועד אשר יערו (ש"ב כ ח)
 אשר לא יערה (שמות כא ח) הנועדים (במדבר
 יד לה) ונועדתי (שמות כה כב) אשר אועד לכם
 (שם כט מב) אנה ספק מערות (יהונתן כא ט)
 העשירי, מה אעריך (איכה ב יג) מי כמוני
 ומי יעדיני (יחזקאל יט) *

העשתי עשרה, האוינה עדי (במדבר כג יט)
 ועדיכם אהבונן. (איוב לב יב) * ענין אמירה הם,
 ויחכן להיות מגורת המחלקה הראשונה *

עך * מחלק לב' מחלקות: האחד, והוא
 יחן מעדיני מלך (ברא' מש כ) האכלים למעדנים
 (איכה ד ה) ונתל ערניך תשקם (תהלים לו ט)
 ויחעדנו בשופוך הגדול (נחמ' ט כה) שמעי זאת
 עדינה (ישעיה מז ח) וילך אליו אגג מעדנת
 (ש"א טו לב) * ענין תענוגים המה *

השני, התקשר מעדנות כימה (איוב לח לא) *
עךף * ולא הערף המרבה (שמות טו יח)
 ואת כל הערף (שם טו כג) חצי היריעה הערפת
 (שם נו יב) כמו הנהרת *

עדר * מחלק לב' מחלקות: האחד, עדר
 עדר לברו (בראשית לב יו) וישח לו עדרים לברו
 (שם ל מ) *

השני, וכל ההרים אשר במערד יעדרון (ישעי'
 ז כה) לא יזמר ולא יערר (שם ה ו) וכל אנשי
 מלחמה עררי מערכה בלבב שלם (דה"א יב לח)
 פתרונו לפי ענינו, ענין תקון המה:

השלישי, אחת מהנה לא נערה (ישעיה לד
 טו) איש לא נערד (שם מו כ) * כמו לא נפקד
 לא נחסר *

עדיש * לחם ונווד עדישים (בראשית כה לד)
 מיני ורעונים הם *

עו * ועוה פניה (ישעי' כד א) עוה עוה עוה
 (יהונתן כג לב) עוהה ושוהי המלכה (אסתר א
 טו) העוינו הרשענו (תהלים קו ו) רוח עושים
 (ישעיה יש יד) כמשמעם *

המבאר

כמו אכל ער כך חברו מתם. ויש לפתור לשון ער כלומר
 נססו ורבו עלי ע"ל.

מעגלתיה (משלי ה ו) פלס מעגל רגלך (שם ד
 נו) * ענין נתיב המה *

ענם * ענמה נפשי לאביון (איוב ל כה) *
 ענין עצבון הוא *

עד * מחלק ל"א מחלקות: האחד, במחז
 ב' עדי ער (ישעיה כו ד) עריך כל בשר יבאו
 (תלים סה ג) עד פה תבוא (איוב לח יא) והבאי
 בערי עדיים יטט (יהונתן טו ז) ענין אחד להם *
 השני, והעד נומה וחלייתה (הושע ב טו)
 את הנור ואת העדות (מ"ב יא יב) הורוד עריך
 (שמות לג ח) ואעריך עדי (יהונתן טו יא) וצבי
 עריו (שם ז כ) המשביע בשוב עריך (תהלים קג
 ה) * ענין הלי הם *

השלישי, או חלק עד שלל (ישעיה לג כג)
 בבקר יאכל עד (בראשית מט כז) חבלי רשעים
 עורני יט (תהלים קיט טא) ענין שלל המה, וכל
 שלל בלשון ארמי עראה *

הרביעי, מערה בגר ביום קרה (משלי פה כ)
 שן רעה ורגל מועדת (שם כה יט) וכגדר עדים
 כל צדקתינו (ישעיה סד ה) מלכותא ערת סך
 (דניאל ד כח) העריו שלמנהוץ (שם ז יב) די לא
 תערה (שם ו ט) לא ערה עליו שחל (איוב כה ח)
 מהעדה מלכין ומהקים מלכין (דניאל ב כא) כמו
 [נ"ו כלומר] מעביר מלכים ומקים מלכים, ענין
 אחד להם *

החמישי, ערת ישראל (שמות יב ו) ערת
 דברים (שופטים יד ח) * ענין להק וקהלה הם *
 הששי, עדות ביהקף שמו (תלים פא ו) צור
 תעורה (ישעיה יז יז) עדותיו ואת תקותו (מ"ב
 כג ג) והועד בבעליו (שמות כא כפ) בשמים עדי
 (איוב יו יט) על פי שני עדים (דברים יט טו) לשון
 סקר המה *

השביעי, עוד היום (ישעיה לב) הן בערני
 חי (דברים לא נו) עוד זה מדבר (איוב א טו)
 ולא אם עודני חי (ש"א כ יד) עורם מדברים עמו
 (אסתר ו יד) *

השמיני, ואנחנו קמנו ונתעודד (תלים כ ט)
 מעודד ענוים ה' (שם קמו ו) יתובם ואלמנה

רמז רש"י שם, ומתחם מ' בערי עדיים לשון עדי. כמו
 במחז ב' עדי ער. אבל דונש פתר אורו לשון עדי וכו'.
 (ר' רש"י שם. חבלי רשעים עורני, סיעות של רשעים שללני

יעשני (ישעיה סא י) מעמדה תהלה (שם סא ג)
כנגד יעשה (תהלים קפ יט) *

השלישי, התיב עמא ומעם (דניאל ב יד)
ושבעת יעשדי (עזרא ז ד) קרא ממורה עימ רב)
(ישעיה מז יא) מעמדה לשבח רב) (יחזקאל כא כ)
ענין מחשבה הם יד) ויתכן להוית מנורתם,
ויעם העם אל השלל (ש"א יד לב) *

הרביעי, וירד העיט (בראשית פו יא) וקץ עליו
העיט (ישע' יח ו) העיט צבוע נחלתי העיט סביב
עליה (ירמיה יב ט) לעם צפור כל כנף (יחזקאל
לש ד) שלמה אהיה כעמיה (שיר א ז) *

החמישי, ויעם בהם (ש"א כה יד) * כמו
ויגער בהם לפי הענין *

עמין * עמיניו מלאו דם (איוב כד כא) *
עמף * מתחלק לב' מחלקות: האחד, תפלה
לעני כי יעמף (תלים קב א) כי רוח מלפני יעמף
(ישעיה נו טז) בהתעמפם כחלל (איכה ג יב)
בהתעמף עלי נפשי (יונה ב ח) *

השני, ועמקים יעמפו בר (תהלים סה ד)
המהלצות והמעמפות (ישעיה ג כב) ענין ככות
הם * ויתכן להיות מנורתם * ובהעמף העמף
(בראשית ל מב) והיה העמפים ללבן ריח) (שם) *

עמרה * ולקחת כסף וזהב ועשירת עמרות
(זכריה ו יא) על צר המעשירה (ישעיה כג ה)
עמרת שנת שובתך (תלים סה יב) עמרים אל
דוד (ש"א כב כו) לעשרת צבי (ישעיה כח ה)
ועשרת זהב (אסתר ח טו) ענין כתר ונור הם *

עמשי * עמישותיו תהל אור (איוב מא י) *
כמשמעו *

עמס * וכעסם אל מוסר אויל (משלי ז כב)
וברגליהם רתעסנה (ישעיה ג טז) את תפארת
העמסים (שם ג יח) *

עכר * וכאני נעכר (תלים לפ ג) עכר אני
את הארץ (ש"א יד כש) מה עכרתנו יעכרך ד'
(יהושע ז כה) *

על * מתחלק ליור מחלקו: האחד, על העצים

עור * עורח או שבור (ויקרא כב כב) או
ספק או עור (שמות ד יא) העורים והפסחים
(ש"ב ה ו) ואת עיני צדקיהו עור (מ"ב כה ז)
כמשמעו *

עות * מעות לא יוכל לתקן (קהלת א טו)
ראתה ד' עותיה (איכה ג נח) לעות אדם בריבו
(שם ג לו) *

ען * מחלק לב' מחלקות: האחד, עני והמרה
יה (שמות טו ב) ד' עני ומעני (ירמיה פז יט)
מגדל ען (תלים סא ד) ד' בעון ישמה מלך (שם
כא ב) ובמים עוים נתיבה (ישעיה מג טז) יתר
שאת ויתר ען (בראשית מג ג) עני אליך אומרה
(תלים נח יח) ענין כח הם *

השני, העינו בני בנימן (ירמיה ו א) העינו
אל תעמדו (שם ו ד) שלח העו אח מקנך (שמות
ט יט) לשון קביצה המה *

השלישי, ועו משולשת (בראש' טו ט) וצפיר
העוים (דניאל ח ז) * כמשמעו *

עוב * מתחלק לב' מחלקות: האחד, בצאת
עובונך מימים (יחזקאל כו לג) עוב רעוב עמו
(שמות כג ה) עלך יעוב הלכה ריח) (תלים י ד)
ענין עורה המה *

השני, אל נא תעוב אתנו (במדבר י לא) כי
רצץ עוב רלים (איוב כ יט) לשון נמישה המה *
עוק * ויעוקו ויסקלוהו (ישעיה ה ב) פתרונו
לפי ענינו, כמו ויפנהו *

עזר * מתחלק לב' מחלקות: האחד, עזרה
בצרות נמצא מאר (תהלים טו ב) וד' אלהים
יעזר לי (ישע' ז נ) עזרי מעם ד' (תלים קכא ב) *
השני, ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה
(יחזקאל מג יד) *

עמי * מתחלק לה' מחלקות: האחד, לשוני
עם סופר מהיר (תלים מה ב) בעם ברזל ועפרת
(איוב יט כד) לשקר עשה עם שקר ספרים (ירמי'
ח ח) *

השני, עמיה אור (תהלים קד ב) מעיל צדקה

המבאר

מתחלק בצ' בעברית כדוע, וזה מה שכתב ענין מחשבה הם *
רחה רש"י שם: ובהעמף לשון אחור כחריטמו בלקישות,
וממנו חברו עם המהלצות והמעמפות. לשון עמיסת כסית
כלומר מחעמפות בעותק וצמין יאין מתאות להתחם על ידי
החכרים. עכ"ל.

רמז לשון רש"י שם: וממנו פתר יעוב לשון עורה * כמו
עוב תעוב עמו *
רמז הביא רש"י שם לא בשמר, עיש כמו התיב עשא ומעם *
רמז רש"י שם: וממנו חבר מעמף לשון מחשבה כמו
התיב עשא ומעם. אבל דונש פתר אותו כמו עומה אור כשלמה *
רמז יתכן שהוא נרדף עם עצה בעברית. כי היל בארמית

וגם את התעלה מלא מים (מ"א יח לה) המים אשר בתעלה לחכה (שם יח לח) תעלת הגרבה (ישעיה ז ג) כמו גולה * [עין לעיל חציה ר"א].

עלג * ולשון עלגים רמזור לדבר צחור (ישעיה לב ד) *
עלז * עליו גאותי (ישעיה יג ג) ושאוניה ועלו בה (שם ה יד) העיר העליונה (צפניה ב טו) ותעלונה כליותי (משלי כג טו) * עלו ועלץ ועלם קרובי ענין המה *

עלט * ועלטה היה (בראשית טו ז) * לשון מאפל הוא *

עלם * מתחלק לד' מחלקות: האחר, הנה העלמה הרה (ישעיה ז יד) על כן עלמות אהבך (שיר א ג) בן מי יוד העלם (ש"א ז טו) ישוב לימי עלומיו (איוב לג כה) לשון נערות *

השני, ואם העלם יעלימו (ויקרא כ ד) עלימו יחעלבם שלג (איוב ו טז) ומבשרך לא תחעלבם (ישעיה נח ו) עלמינו למאור פניך (תלים צ ח) ועם נעלמים לא אבוא (שם כו ד) עצמותיו מלאו עלומיו (איוב כ יא) כי בשת עלומיך (ישעיה נד ד) * ויתכן עלומיך כנעוריך * שתי מראות נראים במלה * והענין נוטה עמהם *

השלישי, עולם חסד יבנה (תלים פט ג) חס * ד' עולם אשירה (שם פט ב) אנורה באדך עולמים (שם סא ה) הוא ינהגנו על מורת ריז (שם מח טו) אשים את שמי לעולם ריז (דה"ב לג ו) * ענין חמיד *

הרביעי, למנצח על מות לבן (תלים טא א) על עלמות שיר (שם מו א) כלי נגינות המה, ופתרון למנצח עלמות לבן, כה נראה ענינו, למשורר נגינות ללמד, כמו למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד * ויהיה לבן כמו להבין ולבונן ריח *
עלם * נתעלסה באהבים (משלי יח) כחיל חמורתו ולא יעלם (איוב כ יח) כנף רענים נעלסה (שם לש יג) *

עלף * תחעלפנה הנתולות היפות (עמוס ח יג) מעלפת ספרים (שיר ה יד) ותכנס בצעף

אשר על האש (ויקרא א ח) עלי עשור ועלי נבל (תלים צב ד) למקרה במים עליותיו (שם קד ג) ומעלהו (יהו' מג יז) ולא תעלה במעלה (שמות כ טו) עלית קור (מ"ב ד י) הבית הזה יהיה עליון (מ"א ט ח) המה יעלו בהר (שמות יט יג) עלתך הבשר והדם (דברים יב כו) *

השני, בתוך הריפות בעלי (משלי כו כב) * יתכן מלה זאת להיות מגורת מועל, ועוד השני בהעלתך את הגרות (במדרב ח ג) ובהעלת אהרן (שמות ל ח) העלה נהיה (במדרב ח ג) ואף אלהים עלה בהם (תלים עח לא) אם תעלה חמת המלך (ש"ב יא כ) לשון תבשרה המה *

השלישי, אל אמונה ואין עול (דברים לב ד) מכף מעול והומץ (תהלים עא ד) אף בלב עולת חפעלון (שם נח ג) ועלטה קפצה פיה (איוב ה טו) * הרביעי, נורא עלילה (תלים סו ה) הודיעו בעמים עלילותיו (שם ט יב) את אשר התעללתי (שמות יב) ושם לה עלילת (דברים כב יד) רב העלילה (ירמיה לב יט) וכל עלה ושחיתה (דניאל ו ה) *

החמישי, עול ימים ווקן (ישע' סה כ) התשכה אשה עולה (שם מפי טו) שתי פרות עלות (ש"א ו י) עלות ינהל (ישעיה מ יא) מפי עוללים וינקים (תלים ג ח) *

הששי, קול עלה נדף (ויקרא כו לו) ועלהו לא יבול (תלים א ג) עלי וית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים (נחמיה ח טו) *
 השישי, ופרקת עלו (בראשית כו מ) עול ברזל (דברים כח מח) *

השמיני, עולל יעוללו כנפן (ירמיה ו ט) וכרסך לא תעולל (ויקרא יט י) ונשאר בו עלות (ישע' יז ו) ועלתי בעפר קרני (איוב טז טו) * ואף יתכן להיות מגורת עול, שני המראות נראים בדבר *
 התשיעי, רמאות תעלה אין לך (ירמיה ל יג) מה הועיל פסל (הבקוק ב יח) נחלו ולא יועילו (ירמ' יב יג) ומה נועיל כי נפגע בו (איוב כא טו) *
 העשירי, מי פלג לשטף תעלה (איוב לח כה)

המבאר

ורב סחריו למנצח עלמות לבן למשורר נגינות ללמד, ויהיה לבן כמו להבין ולבונן. עלמות ע"ש כלי שר ששמי עלמות כמו שאמר על עלמות שיר, ויקודם לזה אמר סחרו מכתם חרשם מה שסחריו ואינו נראה בעיני.

רט) רש"י שם * ומכאן סחר אותו לשון עלם וכן סחריו ייהנו לעולמים.
 רנז) בני"ז כחוב לעולם, ובבב"ז לעולם.
 רנח) רש"י שם * ומכאן סחר עלמות לבן, נגינות ללמד.

וחתעלה (בראשית לח יא) *

עלץ . עלץ לבי בד' (ש"א ב א) תעלץ קרה (משלי יא י) עליצתם כמו לאכל עני (חבקוק ג ד) .

עלק . לעלוק שתי בנות הב הב (משלי ל טו) כמשמעו (רש"י) .

עם . מתחלק לה' מחלקות : האחד, עם זו יצירת לי (ישעיה מג כא) עמים הר יקראו (דב' לג יט) אחרץ בנימין בעממך (שופט' ה יד) ואת עממי הארץ (נחמיה ט כד) .

השני, ארזים לא עממו (יחזקאל לא ח) כל סתום לא עממך (שם כח ג) איכה יועם זהב (איכה ד א) .

השלישי, עמו עז תושיה (איוב יב טו) ועמכם תמות חכמה (שם יב ב) .

הרביעי, לעמת המסגרת (שמות כה כז) זה לעמת זה (קהלת ז יד) מלעמת הבשן (מ"א ז כ) לעמתם (יחזקאל א כ) ענינו קרוב ממולי * החמישי, והנף ירו על הנהר בעים (ישעיה יא טו) ענין עז הוא לפי הענין .

עמד . מתחלק לד' ענינים ולב' מחלקות : הענין האחד, והעמדת להם כל מתנים (רס) (יהו' כט ז) יקה מכם עמדתו (מיכה א יא) וגלי עמידתו * והענין השני הוא קרוב לראשון . העמודים שנים (ירמיה נב כ) ויקם את העמודים (מ"א ז כא) ולעמוד ברזל (ירמיה א יח) .

והענין השלישי, שם עמדו לא תשיגם בנגעה מלחמה (הושע י ט) ותעמד מלדת (ברא' כט לה) ויך שלש פעמים ויעמד (מ"ב ג יח) כי עמדו לא ענו עוד (איוב לב טז) וירח עמד ... ויעמד השמש בחצי השמים (יהושע יג) ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמד השמן (מ"ב ד ו) .

הענין הרביעי, למען יעמדו ימים רבים (ירמ' לב יד) על כן עמד טעמו בו (שם מח יא) ואם בעיני עמד הנתק (ויקרא יג לו) ואם החתיה תעמד הבהרת (שם יג כג) היעמד לך התחוקנה ייך (יחזקאל כב יד) .

המחלקות השני, בעוד שדי עמדי (איוב כט ה) וצור יצוק עמדי (שם כט ו) כבודי חדש עמדי

(איוב כט ה) .

עמל . מתחלק לב' מחלקות : האחד, עמל וכעס חביש (תלים י יד) ואין ועמל בקרבה (שם נה יא) עמל שפתיו יכסומו (שם קמ י) .

השני, וישלש בכל עמלו (קהלת ב יט) מדה יתרון לאדם בכל עמלו (שם א ג) ואת עמלנו ואת לחצנו (דברים כו ז) ראה עניי ועמלי (תהלים כה ח) וימינה להלמות עמלים (שופטים ה כז) ענין עבודת הם .

עמס . ויעמס איש על חמורו (בראשית מד יג) אבן מעמסה ... כל עמסה שרוש ישרשון (זכריה יב ג) העמוסים מני בשן (ישעיה מו ג) ועמסים על החמרים (נחמיה ג טו) יעמס לנו האל ישועתנו סלה (תלים סח כ) לשון משא [נ"ו] שורח] המה .

עמק . ועמק עמק מי ימצאנו . (קהלת ז כד) עברי בעמק הבנא (תלים סד ז) ושחמה שטים העמיקו (הושע ב ה) העמיקו סרה בני ישראל (ישעיה לא ו) .

עמר . מתחלק לב' מחלקות : האחד, וחצנו מעמר (תלים קכט ז) המלאה לה עמיר (עמוס ב יג) והבאתם את עמר (ויקרא כג י) * השני, לא תתעמר בה (דברים כא יד) ותתעמר בו ומכרו (שם כד ו) ענין סחורה (רסא) . השלישי, והעמר עשירית האיפה הוא (שמות טו לו) .

עמת . גבר עמיתי (זכריה יג ז) ואל אשח עמיתך (ויקרא יח כ) ולא הונו איש את עמיתו (שם כה יז) .

עו . מתחלק לענינים ולמחלקות . האחד, ותען להם מרים (שמות טו כא) אשר יענו לו במחלות (ש"א כש ה) קול ענות אנכי שמע (שמות לב יח) על מחלת לענות (תהלים פח א) ושרים כהלים כל מעיני כך (שם פו ז) ענין נגינות הם . השני, לא תענה בריך (שמות כ טו) שקר ענה באחיו (דברים יט יח) וענתה בי צדקתי (ברא' ל לג) בפני יענה (איוב טו ח) הכרת פניהם ענתה בם (ישעיה ג ט) הונו ענו בי (ש"א יב ג) וכפס

המבאר

רסא) ויחכן לדעתי שהיא לשון ערפה והוא מן המחפפים כידוע בהבלי הונום שהאליל עקריקו מפונה על המחחרים ועל הרמאים, יש"ב, ב.

רנט) רש"י שם : מנחם פתר לעלוקה כמשמעו למדנו שהיא ערבי עכ"ל . והוא שרץ הגדול במים מצד הדם . רס) לשון רש"י שם : ומנחם חבדו עם מעמד רגלים כמנוי .

ענב . ענבמו ענבי רוש (דברים לב לב) ודם ענב תשהה חמו (שם לב די) .

עננה . הרכה נך העננה (דברים כח נו) אהבה בתענוגים (שיר ז ז) וקראת לשבת ענן (ישעיה נח יג) ענין ערדים .

ענדר . אענדרו עפרותו לי (איוב לא לו) .

ענף . פריה וענפיה (יהונק' יו י) וענפיה ארוי אל (תלים פ יא) שרש וענף (מלאכי ג יט) . ענין סנסנים המה .

ענק . מתחלק ל' מחלקות : האחד , באהר ענק מצוארניך (שיר ד ט) לכן ענקתמו גארה (תלי' ענ'ג) וענקים לגרנרתוך (משלי א ט) לגר מן הענקות אשר בצוארי גמליהם (שופטים ח כו) .

השני , העניק תעניק לו (דברים טו די) .

השלישי , וגם לידי הענק (במדבר ג כב) .

ענוש . ויין ענושים ישתו (עמוס ב ה) וענושו

אתו מאה כסף (דברים כב יט) גם ענוש לצדיק לא טוב (משלי יז כו) ענוש יענש (שמות כא כב) .

עס . וכעס' דמס ישכרוך (ישעיה מט כו)

ישפו ההרים עסים (יואל ד יח) על עסים כי נכרת מפנים (שם א ה) מעסים רמני (שיר ח ב) עסים כמשמעו , ויחנך להיות עסים ענינו עיצור ענבים . ויחנך להיות מנורחם ושם עשו דדי בתוליהן (יהונ' כג ג) ועשוחם רשעים רמב) (מלאכי ג כא) הנני עשה את כל מענך (צפניה ג יט) .

ע . לעי השדה (מיכה א ו) מעי מפלה

(ישעיה יז א) אך לא בעי ישלת יד (איוב לב כד)

ויעה ברד (ישעיה כח ז) .

עף . מתחלק לששה מולקות : האחד , ועוף

יעופף על הארץ (בראשית א כ) כעוף יתעופף

כנורם . (הושע ט יא) מגלה עפה (זכריה ה א)

כחלום יעוף (איוב כ ח) .

השני , ועפעפניו יזלו מים (ירמ' ט ז) לעפעפי

תנומה (תלי' קלב ב) התעוף עינך בו (משלי כג ה) .

השלישי , ארץ עפתה כמו אפל (איוב י כב)

עשה שחר עיפה (עמוס ד ג) והנה צרה וחשבה

מעוף צוקה (ישעיה ח כב) ענין מאפל המה .

הרביעי , מנך עפאים יחנו קול (תלים קד יב)

ועפיה שפיר (דניאל ד יח) ענין ענפים המה .

מעץ יעננה (חב' ב יא) ענין ערות , והקרוב לענינם יענו כל העם יהדו (שמות יט ה) ולא יכלו אהיו לענות אהו (בראשית מה ג) ענינם חשונת דבר על כן חרקה כמעט מהעליונים .

השלישי , מעננה אלהי קורם (דברים לג כו) ומעונתם בציון (תלים עג ג) ומעונתו שרפה (מחום ב יג) וענה איים באלמנותיו (ישעיה יג כב) וענחה שמה כימי נעוריה (הושע ב יז) במה בדר עין יעקב (דברים לג כח) .

הרביעי , ויענך ויענך (דברים ח ג) וענה גאון ישראל (הושע ה ה) לענת מפני (שמות י ג) אולי יראה ד' בעיני ש"ב טו יב) ועיתך במחן ענין (דניאל ד כד) ומיר ערצים יענה (ישעיה כה ה) .

החמישי , והאיש משה ענו מאד (במדבר יב ג) וענוה צוק (תלים מה ה) וענחך חרבני ש"ב כב לו) וענוים ירשו ארץ (תלים לו יא)

הששי , עין תחת עין (שמות כא כד) עיני כל (תלים קמה טו) .

השביעי , קרוב לזה העליון על עין המים (ברא' טו ז) עינת ותחמת (דברים ח ז) מעינות תהום רבה (בר' ז יא) ותרר העינה (שם כד טז) כמשמעם השמיני , ועינו כעין הברלח (במד' יא ז) וארא כעין השמל (יהונקאל א כו) בעיני עמד הנחק (ויק' יג לו) כי יתן בכם עינו (משלי כג לא) ויכס את עין כל הארץ (שמות יו ט) .

התשיעי , מעונן ומנחש (דברים יח י) אל מעננים ואל קסמים (שם יח יד) לא תנחשו ולא

תעוננו (ויקרא יט כו) ענין כשפים המה .

העשירי , כנחצי מענה צמד שדה (ש"א יד

ד) האריכו למעניתם (תלים קכג ג) באסרם לשתי

עונתם (הושע י י) ענין חרישה המה .

העשתי עשדה , שארה כסותה וענחה (שמות

כא י) , אם עונה משכב המלה מגורה ענין . אבל

דברה תורה בלשון כבוד , ומתפותרים אשר

אוסרים ענין שכינה ודירה הוא , דנין אותו מגורת

מעונה .

השנים עשר , והיה בעניני ענן (בראש' טו יד)

כי ענן ד' על המשכן (שמורת מ לח) יפיץ ענן

אורו (איוב לו יא) . כמשמעו .

המבאר

רמב) נם כמאן ראיח שהיו לפניו הנסחאורו כמו בתנ"ך קר"ד כי בחנך שלנו ועפוחם בספק .

עצל • אמר עצל שחל בדרך (משלי כו יג) ולחם עצלות לא תאכל (שם לא כו) עצלה חסיל תרדמה (שם יש טו) בעצלתים ימך המקרה (קהלת י יח) •

עצם • מתחלק לר' מחלקות : האחד, עצם מעצמי (בראש' ב כג) וזה האחרון עצמו (ירמיה נ יז) לשון גרם המה •

השני, וכעצם השמים לשהדר (שמות כד י) ארמו עצם מפנינים (איכה ד ו) לא נכחד עצמו ממך (תלים קלש טו) ענין עין המראה •

השלישי, וירבו ויעצמו, (שמות א ו) ולאין אונים עצמה ירבה (ישע' מ כט) כי עצמת ממנו מאד (בראשית כו מז) עם רב ועצום (יואל ב ב) הגישו עצמותיכם (ישעיה מא כא) ואיני חיים עצמו (תלים לח כ) •

הרביעי, ועצם עיני מראות ברע (ישעיה לג טו) ויעצם את עיניכם (שם נט י) ענין סתימה המה • בעצם היום הזה בא נח (בראשית ו יג) נראית המלה הזאת כי איננה מהמחלקות האלה כי אם מחלקות חמישית ונכונה היא בלשון משנה כמו בעצמו בגופו •

עצר • הן יעצר במים ויבשו (איוב יב טו) כי עצר עצר ד' (בראשית כ יח) מעצר וממשפט לקה (ישעיה נח ז) כי אשה עצורה לנו (ש"א כא ח) שאול ועצר רחם (משלי לו טו) והקורב אליהם קראו עצרה (יואל יד) עצרת תהיה לכם (במד' כט לה) עצרת בגדים (ירמיה ט א) והקורב אליהם זה יעצר בעמי (ש"א ט ז) ואין סכלים דבר בארץ יורש עצר (שופטים יח ו) יסוד אחר לכלם • אבל הענין יסודי כמעט •

עק • מתחלק לשני ענינים : האחד, ועשית מעקה לגנך (דברים כב ח) • וענין שני, שמת מועקה במתנינו (ההלים טו יא) מפני עקת רשע (שם נז ד) הנה אנכי מעיק תחתים כאשר תעיק העגלה (עמוס ב ג) ענין מצוק ודחוק המה •

עקב • מתחלק לג' מחלקות : האחד, עקב הלב מכל (ירמ' יז ט) והיה העקב למישור (ישע' מ ד) ולא יעקבם כי ישמע קולו (איוב לו ד) כי כל אח עקוב יעקב (ירמ' ט ג) עקבה מרם (הושע י ח) ויעקבני זה פעמים (בראשית כו לו) •

החמישי, מים קרים על נפש עיפה (משלי כה כה) כי עיפה נפשי להרגים (ירמיה ד לא) אין עיף ואין כושל בו (ישעיה ה כו) ויעפו נערים ויגעו (שם מ ל) ענין יגיעה המה •

הדשי, ותועפות הרים לו (ההלים צה ד) נתועפות ראם לו (במד' כג כב) ענין מעוז המה • **עפל** • מתחלק לב' מחלקות : האחד, הנדה עפלה לא ישרה נפשו בו (חבקוק ב ד) ויעפלו לעלות (במדבר יד מד) •

השני, עפל ובהן היה בעד מעיות (ישעיה לב יד) עפל בת ציון (מיכה ד ח) ויבא אל העפל (מ"ב ה כד) •

עפר • מתחלק לג' מחלקות : האחד, עפר מן האדמה (בראשית ב ז) ועפר בעפר (ש"ב טו יג) ונחש עפר לחמו (ישעיה סה כה) והך ארת עפר הארץ (שמות ח יב) כמשמעו •

השני, שני שדיך כשני עפרים (שיר ד ה) או לעפר האילים (שם ב ט) •

השלישי, צללו בעפרת (שמות טו י) וברזל וברזל ועופרת (יהואק' כב יח) כמשמעם •

עץ • מתחלק לר' מחלקות : האחד, עץ פרי (בראש' א יא) כרתו עצה ושפכה על ירשלים סלה (ירמיה ו ו) לחטב עצים (דברים יש ה) מקום שיפול העץ שם יהוא (קהלת יא ג) •

השני, עצת ד' לעולם העמד (תהלים לג יא) אמר עצתי תקום (ישעיה מו י) ארת מי נועץ ויניחו (שם מ יד) •

השלישי, העצה יסרנה (ויקרא ז ט) • הרביעי, עצה עיני לחשב תהפכות (משלי טו לו) •

עצב • מתחלק לג' מחלקות : האחד, בעצב תלדי בנים (בראשית ג טו) בעצבן תאכלנה (שם ג יז) אנלי לחם העצבים (תלים קכו ב) ומחשב לעצבותם (שם קמו ג) ירבו עצבותם (שם טו ד) בקל עצבי ועק (דניאל ו כא) •

השני, והמה מרו ועצבו (ישע' סג י) יעציבוהו בשימון (תלים עח מ) וראה אם דרך עוצב בי (שם קלש כד) ענין מרדות המה •

השלישי, עצבתים כסף וזהב (שם קמו ד) פן תאמר עצבי עשם (ישע' מח ה) תבור עצבים אפרים (הושע ד יז) כמו אילים •

מיסוד אחד רמ"י.

השני, ותער כרה אל השקת (בראשית כ ד) אל תער נפשי (תלים קמא ח) תחת אשר הערה למות נפשו (ישעיה נג ב) כמעט איש וליות סביב (מ"א ו לו) *

השלישי, עיר קדשך היה מדבר (ישעיה סד ט) עיר בעיר ממלכה בממלכה (שם יש ב) כמשמעו * הרביעי, וי' סר מעליך ויהי עך (ש"א כח טז) נשוא לשוא ערך (תלים קלפ ד) ומלאו פני תבל ערים (ישעיה יד כא) ופסדה לעך (דניאל ד טז) ענין אויבים המה *

החמישי, ערו ערו עד היסוד בה (תהלים קלו ו) ערות יסוד עד צואר סלה (חבקוק ג יג) ואת ערם וערה (יחזקאל ט ז) וערות אביהם לא ראו (בראש' ט כג) את מקורה הערה (ויקרא ד יח) למען הביש על מעוריהם (חבק' ב טז) ענין השפחה המה * ויתכן להיות מנורתו עררים ימתו (ויקרא ד ד) חשושי קלון לעיני השמש ויעיני כל ישראל * הששי, ער ועונה מאהלי יעקב (מלאכי ג א) ואנכי הלך עירי (בראשית טו ב) *

השביעי, ערות על יאור (ישע' יט ז) ומתערה כאורח רענן (תל' לו לה) ענין צמיחה ורעננה פס * השמיני, ותחינה כערוער במדבר (ז'מיה טז ו) והיה כערער בערבה (שם יו ו) עץ הוא מעצי היער וערער שמו, והיה כעץ שתול על מים (שם יז ח) יורה עליו *

ערב * מתחלק ל"א מחלקות, האחד, ערב ובקר וצהריום (תלים נה יח) והיה לעת ערב יהיה אור (זכריה יד ו) ומראה הערב והבקר (דניאל ח כו) בין הערבים (שמות יב ו) הנה נא יצא היום לערוב (שופטים יט ט) כי פנה היום, כי ינסו צללי ערב (ירמיה ו ד) *

השני, ערב לאיש לחם שקר (משלי כ יז) ולא יערבו לו ובזחיהם (הושע ט ד) וערבה ליי מנחת יהודה וירושלים (מלאכי ג ד) ערב עבוד לשוג (תהלים קיט קנב) כי קולך ערב (שיר ב די) ארני עשקה לי ערבני (ישעיה לח די) * ויתכן להיות מנורתו ואת ערבתם תקח (ש"א יז יח) * השלישי, וערבי נהל (ויקרא כג ט) כערבים

השני, צאי לך בעקבי הצאן (שיר א ח) הנשך עקבי סוס (ברא' מט יז) או הלמו עקבי סוס (שופטים ה כב) ועקבותיך לא נודעו (תלים עז ד) *

השלישי, והיה עקב תשמעון (דברים ז יב) עקב כי בותני (ש"ב יב י) עקב כי זאת אעשה לך (עמוס ד יב) עקב אשר שמע אברהם בקלי (בראשית כו ה) בשמרם עקב רב (תלים יט יב) לעולם עקב (שם קיט קיב) ואצרנה עקב (שם קיט לג) מלה זו איננה קרובה מהעליונה כי הענין יפרידם כמעט [נו' לוב יפרידנה ממנה] .

עקר * ויעקר את יצחק בנו (בראשית כב ט) עקרים נקדים ומלאים (שם ל לפ) *

עקל * על כן יצא משפט מעקל (חבקוק א ד) נחש עקלתון (ישעיה כו א) ארחות עקלקלות (שופ' ה ו) והמסים עקלקלותם (תלים קנח ה) *

עקר * מתחלק לג' מחלקות: האחד, ועת לעקור נספוע (קהלת ג ב) מושיבי עקרת הבית (תלים קיג ט) ועקרן תעקר (צפניה ב ד) אתעקרו מן קרמיה (דניאל ז ח) או לעקר משפחת גר (ויקרא כה מז) *

השני, ברם עקר שרשוהי בארעה שבקו (דני' ד יב) כמשמעו * ויש כמוהו בלשון משנה * השלישי, ותהי שרי עקרה אין לה ולד (ברא' יא ל) רני עקרה לא ילדה (ישעיה נד א) עקר ועקרה (דברים ז יד) רעה עקרה (איוב כד כא) כמשמעם *

עקש * ואת כל הישרה יעקשו (מיכה ג ט) ומעקשים למישור (ישע' מב טז) דור עקש ופתלתל (דברים לב ה) *

ער * מתחלק לשמנה מחלקות: האחד, הערה והקיצה למשפטי (תלים לה כג) ולבי ער (שיר ה ב) כאיש אשר יעור משנתו (זכריה ד א) עוררה את גבורתך (תלים פ ג) עד יערה עלינו רוח ממרום (ישעיה לב טו) סעור עליהם את מדי (שם יג יז) מי העיר ממורח (שם מא ב) אנכי העירתיהו בצדק (שם סה יג) מתעורר להחיות בך (שם סד ו) ונקי על הנף יתערר (איוב יז ח) פנה אל חמלת הערער (תלים קב יח) נראים כלם

המבאר

(רמב"ט) כ' כי יסוד אחד לחם * ושלש חסמוקים ענין אחד להם *

על יבלי מים (ישעיה מד ד) *

הדרביעי, בני אם ערבת לרעך (משלי ו א)
 שימה נא ערבני עמך (איוב יז ג) אנכי אערבנו
 (בראש' מג טו) בעורבים משאות (משלי כב כו) *
 החמישי, עם שונים אל תתערב (משלי כד כא)
 ויתערבו בגוים (תלים קו לה) מתערבין להוין בורע
 אנשא (דני' ב מג) לא מתערב עם חספא (שם) *
 הששי, או בשתי או בערב (ויקרא יג מח)
 או השתי או הערב (שם יג נח) *
 השביעי, ומלאו בתי מצרים את הערב (שמו'
 ח יז) ויסר הערב מפרעה (שם ח כו) *
 השמיני, וכל מלכי הערב (מ"א י פו) ערב
 וכל נשיאי קדר (יהו' כו כא) משא בערב (ישעיה
 כא יג) *

התשיעי, את כל ערב למינו (ויקרא יא פו)
 יקרוה ערבי נחל (משלי ל יז) *
 העשירי, סלו לרכב בערבות (תהלים סח ה) *
 האחד עשרה, ערבת מואב (במדבר לא יב)
 בערבה מול סוף (דברים א א) אשר שמתי ערבה
 ביחו (איוב לט ו) *

ערב, לחיו כערוגת הבשם (שיר ה יג) כאל
 תערג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים
 (תלים מב ג) גם בהמת שדה תערוג אליך (יחז'
 יויאל א כ) *

ערד, ומסרות ערוד מי פתח (איוב לט ה)
 ועם ערדיא מרורה (רניאל ה כא) כמשמעו *
ערך, מתחלק לב' מחלקות: האחד, לא
 יערכנה וזה וזכויות (איוב כה יז) לא יערכנה
 סמדה כוש (שם כה יט) בערך נפשות לה' (ויק'
 כו ב) יעריכנו הבהן (שם כו ח) בערך כסף
 שקלים (ויקרא ה פו) *

השני, תערך לפני שלחן (תהלים כג ה) ויערך
 עליו ערך לחם (שמות ט כג) וערך בגדים
 ומחיתך (שופטים יז י) שתיים המערכות שש
 המערכת (ויקרא כד ו) היערך שועך לא בצר
 (איוב לו יט) בקר אערך לך יסיה (תהלים ה ד)
 וזוין ערכו (איוב מא ד) ומגורתם מערכה לקראת
 מערכה (ש"א יז כא) *

ערל, ואני ערל שפתים (שמות ו יג) הנה
 ערלה אונם (ירמיה ו י) ערלי לב וערלי בשר (יהו'
 מד ז) וערל בשר (שם מד ט) ופקדתי על כל
 מול בערלה (ירמיה ט כד) יהיה לכם ערלים לא
 יאכל (ויקרא יט כג) וערלתם ערלתו את פרוי (שם)
 שחה גם אחה והערל * (חבוקק ב טז) *

ערם, מתחלק לב' מחלקות: האחד, ערם
 יצאתי (איוב א כא) פן אפשישנה ערומה (הושע
 ב ד) כי תראה ערם וכסיתו (ישע' נח ז) כמשמעו
 השני, ערם יערם הוא (ש"א כג כב) על עמך
 יערימו סוד (תל' פג ד) מפר מחשבות ערומים
 (איוב ה יב) *

השלישי, ערמת חשים (שיר ז ג) סלדה כמו
 ערמים (ירמיה נ כו) ויבא לשכב בקצה הערמה
 (רות ג ז) מביאים הערמות (נחמיה יג טו) וברוח
 אפך נערמו מים (שמו' פו ח) ענין חמרים הם *
ערמוץ, לח ולוח וערמוץ (בראשית ל לו) *
ערס, מתחלק לב' מחלקות: האחד, ראשית
 ערסותיכם (במדבר טו כ) ענין בצק הוא *

השני, על ערש דוי (תלים מא ד) הנה ערשו
 ערש ברזל (דברים ג יא) ערשי אמסה (תלים ו ז)
 ענין משה הם, אך זה בשלין, וזה בסמך *
ערף, מתחלק לב' מחלקות: האחד, על
 העגלה הערופה בנחל (דברים כא ו) ואת ערפך
 הקשה (שם לא כו) וגיד ברזל ערפך (ישעיה מח
 ד) ואם לא תסדה וערפתו (שמות יג יג) הוא
 יערף מובחיתם (הושע י ב) חשך בערפייה (ישע'
 ה ל) *

השני, יערף כמטר לקחי (דברים לב ב) ענין
 רעף הוא, וענינו יורה עליו *
ערפל, ומשה נגש אל הערפל (שמות ז
 כא) וערפל חתלתו (איוב לח ט) לשכן בערפל
 (מ"א ח יב) ענין קטור וענין המדה, וזה יורה
 עליו חשך ענן וערפל (דברים ד יא) *

ערץ, מתחלק לב' מחלקות: האחד, אל
 נערץ בסוד קדושים רבה (תלים פט ח) והוא
 מוראכם והוא מעריצכם (ישע' ח יג) קרית גוים
 עריצים (ישעיה כה ג) מסעף שארה במערצה

המבאר

רסד) רש"י: בקר אערך לך תמלתי על ואת. אערך לשון
 מערכה הוא, כן חבירו מנחם. * (ע' לעיל ערך צד ז' ע"א)

רסד) רש"י: ומנחם חביר תערג, עם לחיו כערוגת הבשם
 אכן לא יחכנו דבריו, גם ריגש פתח אורח לשון קול של איל.

(ישעיה' י לב) ענין מעוזה המה

השני, כי אערץ המון רבה (איוב לא לד) אל תערץ ואל תחרת (יהושע א ט) העלה נדף תערץ (איוב יג כה) ענין שבר המה

ערק • וערקי לא ישכבון (איוב לז יז) הערקים ציה (שם ל ג) ענין מנוס הם, וכל מנוס בלשון ארמית ערק כמשמעו

עש • מתחלק לב' מחלקות: האחד, עשה עש כסיל וכימה (איוב פ ט) ועיש על בניה תנחם (שם לח לב)

השני, עושו ובאו כל הגויים (ויאל ד יא) פתורו לפי ענינו, עושו כמו חושו מהרו

השלישי, כנגד יאכלם עש (ישעיה נא ח) ידכאום לפני עש (איוב ד יט) עששה מכעס עיני (תלים ו ח) ועצמי עששו (שם לא יא)

עשן • מתחלק לב' מחלקות: האחד, ויעל עשנו כעשן הכבשן (שמו' יט יח) עשן כלו (שם). השני, עלה עשן באפו (ש"ב כב ט) ער מתי עשנת בתפלת עמך (תלים פ ה) יעשן אפך בצאן מרעיתך (תלים עד א) יעשן אף י' וקנאתו (דברים כט יט)

עשק • עשוק אפרים (הושע ה יא) אם עשק רש וגול (קהלת ה ז) עשה משפט לעשוקים (תהלים קמו ז) כמשמעו

עשר • ויאמר אפרים אך עשרתי (הושע יב ט) והעשר והכבוד מלפניך (דה"א כט יב) את כבוד עשורו ורב בניו (אסתר ה יא) כמשמעו

עשת • מתחלק לב' מחלקות: האחד, אולי יתעשת האלהים (יונה א ו) אברו עשתנהיו (תלים קמו ד) ומלכא עשית להקמותה (רניאל ו ד) ענין מחשבה הם

השני, עשת שן (שיר ה יד) ברזל עשרת (יהווקאל כו יט) שמנו עשור (ירמיה ה כח) לעשותות שאנן (איוב יב ה) ענין צהל הם

השלישי, עשתי עשרה יגיעות (שמות כו ז) לעשותי עשר חדש (זכריה ו ז)

עשתר • ועשתרת צאנך (יט) (דברים ז יג) אבירי בשן מבהר הצאן הם ויתכן להיות מגורתם

ואת העשתרות (שופטים י ז) מיני אליל הם העשורים כתבניתם

עשו • מתחלק לב' מחלקות: האחד, העשוי לבלי חת (איוב מא כה) כל הנהב העשוי למלאכה (שמות לח כד) ולא יהיה למצרים מעשה (ישע' יט טו) מעשה והשבן (קהלת פ י)

וענין שני, ותעש זהב וכסף באוצרותך (יהו' כח ד) ותעש הארץ בשבע שני השבע (בראשית מא מז)

השלישי, ולא עשור רגליו ולא עשה שפמו (ש"ב יט כה) ועשתה את צפרניה (דב' כא יב) הרביעי, ושם עשו דדי בחוליהן (יהווקאל כג ג) הנני עשה את כל מענך (צפניה ג יט)

עשב • ונתתי עשב בשדך לבהמתך (דברים יא טו) עשבים כמשמעו

עשק • ויקרא שם הבאר עשק (בראשית כו כ) ענין מריבה המה שם מקום הוא

עשר • עשרה בקר בראים (מ"א ה ג) ועשר אתנת (בראשית מה כג) ועשרון סלת (שמות כט ט) שתיים עשרה שנה (בראשית ח ח)

עת • כי עת לכל חפץ (קהל' ג יז) עת לעשות (תהלים קיט קנו) ביד איש עתי (ויקרא פו כא) מדוע משדי לא נצפנו עתים (איוב כד א) לעות את יעף דב' (ישע' נ ד) בידך עתתי (תה' לא פו)

עתד • מתחלק לב' מחלקות: האחד, וחש עתדה למו (דברים לב לה) אשר התעתרו לגלים (איוב פו כח) כמלך עתיד לכיזור (שם פו כד) ולהיות היהודים עתידים (אסתר ה יג) ועתודתיהם שושתי (ישע' י"ג) העתידים שרר ליתן (איוב' ח) עורר לך רפאים כל עתודי ארץ (ישעיה יד ט)

השני, ואלים בני בשן ועתודים (רבר' לב יד) והנה העתודים העולים על הצאן (בראש' לא י')

עתק • מתחלק לב' מחלקות: האחד, יצא עתק מפיכם (ש"ב ב ג) עתקו גם נברו חיל (איוב כא ז) עתקה בכל צורוי (יט) (תל' ו ח) המעתק הרים ולא ידעו (איוב פ ה) ויעתק משכם ההרה (בראשית יב ח) אשר העתקו אנשי חזקיה (משלי כה א) העתיקו מהם מלים (איוב לב טו)

המבאר

רסו רש"י: מנחם פירש אבירי בשן מבחי הצאן כמו עשירות קרנים. לשון חזון. רסו רש"י: ומנחם חברו עם ויעתק משם היררה.

השני, ועתיק יומין יתב (דניאל ז ט)
עֵתָר • מתחלק לב' מחלקות, האחד, העתיקו בעדי (שמות ח כז) ויעתר לו יי' (ברא' כה נא) ונעתר להם ורפאום (ישע' יב כב) עתרי בת פוצי רסא) (צפניה ג י) ויעתר אל אלוה וירצחו (איוב לג כו) *
 השני, והעתרתם אלי דבריכם (יהווקאל לה יג) ונעתרות נשקות שונא (משלי כו ו) ועתר ענין הקפדת עלה רסא) (יהווקאל ח יא) ענין מעבדה המה אך כל אחד בלשון בני אדם *

ותשלם מחברת העיין

אהל מחברת פ"א

פ"א • פאר, פג פגל פגע פגר פגש, פד פדע פדר, פז פזר, פח פחד פחו פחם פחר פחת, פסד פסר פסמט, פך, פל פלג פלגש פלד פלח פלש פלך פלן פלם פלץ פלש, פם, פן פנג פנין פנס פנק, פס פסג פסח פסל, פע פעל פעם פעמון פעיר • פ, פץ פצה פצל פצם פצע פצר, פק פקד פקח פקע, פר פרד פרו פרח פרט פרך פרם פרס פרע פרעש פרץ פרק פּרש פּרש פּרשין פרשו פרתם פּש פּש פּשש פּשש פּשש פּשש פּשש פּשש פשו, פת פתאם פתגל פתגם פתח פתל פתן פתע פתר פתשגון *

השני, ותחת פארתיו ילדו (יהווקאל לא ו) ותארנדה פארתיו (שם לא ד) מסעף פארה במעצה (ישעיה יג) לא פאור אחרין (דבר' כז ז). כמו שבירה *

פג • מחולק לב' מחלקות: האחד, ויפג לבו (בראשית מה כו) נפוגתי ונדכתי עד מאד (תהלים לח ט) אל חתני פגות לך (איכה ב יח) ולא תרמה מאין הפגות (שם ג טז) נגרה ולא חפוג (תלים עז ג) על כן חפוג חורה (חבקוק א ד) ענין רפיון המה *

השני, התאנה חנמה פניה (שיר ב יג) כמו נצניה לפי הענין *

פגל • ולא באה בפי בשר פגול (יהווקאל ד יד) פגול הוא לא ירצה (זקרא יט ו) ומרק פגלים כליהם (ישעיה סה ד) *

פגע, מתחלק לב' מחלקות: האחד, ויפגע במקום (בראשית כח יא) ופגעו לי בעפרון בן צחר (שם כג ח) ואל חפגע בי (ירמיה ז טז) ויצו עליה במפגעי (איוב לו לב) ענין פגישה הם • השני, ויפגע בו וימת (מ"א ב כה) ופגע בו וקברתו (שם ב לא) אשר פגע בשני אנשים (שם ב לב) פן יפגענו (שמות ה ג) פנעת את שש ועשה צדק (ישעיה סד ד) פגיעות מות הם *

פ"א • לפאת נגדה חימנה (שמות כו יח) ולא תשחית את פאת וקנך (ויקרא יט כז) ואם מפאת פניו ימרו ראשו (שם יג מא) ותחלקם לפאה (נחמיה ט קב) אמרתי אמאיהם יע) (דברים לב כו) ענין אחד להם *

פ"א • לפאת נגדה חימנה (שמות כו יח) ולא תשחית את פאת וקנך (ויקרא יט כז) ואם מפאת פניו ימרו ראשו (שם יג מא) ותחלקם לפאה (נחמיה ט קב) אמרתי אמאיהם יע) (דברים לב כו) ענין אחד להם *

פ"א • מתחלק לב' מחלקות: האחד, אשר בן אתפאר (ישעיה מט ג) כי תפארת עזמו אתה (תלים פט יח) פאך חבוש עליך (יהווקאל כו יז) לתת להם פאר תדות אשר (ישעיה גא) כל פנים קבצו פארוו יעא) (יואל ב ו) וקרוב לענינים היתפאר הגרון על החצבו (ישעיה י טו) דהתפאר עלי (שמות ח ה) *

המבאר

רעא) וז"ל הרד"ק בשרש פ א ר : כל פנים קבצו פארוו שם כפול הלמ"ד ופירושו קבצו פאר שלא נשאר להם על דרך וכבבים אספו נגחם כן פירש פמחם . ודוגש פירש לשון וכשלו בפחד והאלף עשפת . ופירושו קבצו כל שחרות השדר . ואו"ל עוד לדוגש בפירושו ואפר כי לא יתכן כדברי פמחם . כי הדרש יש בין אסיפה לקיבוץ . כי לשון קבוץ לא יתכן אלא על אסיפה דברים המפורשים שקבצם למקום אחד לפיכך לא יתכן כל פנים קבצו פארוו שלא נראח , אך לשון אסיפה יתכן בהח ענין כמו ויאסף רגליו , ויאסף אל עמו , אסוף וידך . ולא יתכן ליטר קבוץ וידך , ויקבץ רגליו . ע"ל .

רסח) דעת הרד"ק שהיא שם אומה , ולפי פמחם שם המתפללים . ופוצי הוא ישראל הנספצים * ישב"ב . רסא) רש"י : חפור קטור ענין הקטירה , ולשון עורו טרבוה וכן העתרתם עלי דבריכם . וכן נעתרות נשקות שונא , וכן חבור פמחם במחלקת אחת שלשון ופירש ענין מעבדה חסמ אך כל אחד בלשון בני אדם . רע) רש"י : אמאיהם אמרתי בלבי אפאת אותם , ויש לפרש אמאיהם אשיתם פאה להשליכם מעלי הפקר , ודוגמתו פצינו בעורא . וחתן להם ארץ שבעה נזים ותחלקם לפאה [תחמית ט כב] להפקר * וכן חבורי פמחם ע"ל . ועיין לעיל בשרש אף .